

Når ordene ikke strekker til og hjelpen skader

Johanne Rogndal

Instukid: mine år på ungdomsavdeling

Oslo: Cappelen Damm, 2025

204 s.

ISBN 9788202846619

Michael 2026; 23: 65-66

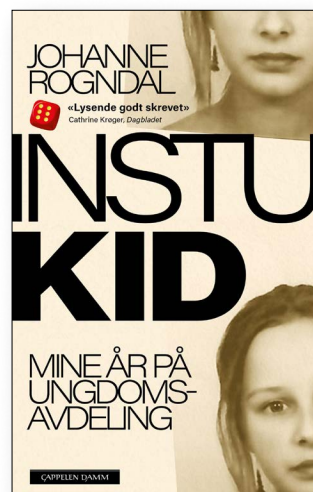
doi: 10.56175/michael.13082

Instukid er fortellingen om 15 år gamle Johanne Rogndal som i 2005 legges inn på en psykiatrisk ungdomsavdeling. Historien fortelles av den voksne Johanne, som har utdannet seg til psykolog.

Boka følger Johanne gjennom de 1,5 årene hun er innlagt, og veksler mellom beskrivelser av oppholdet, erfaringer med å skrive sin egen historie og refleksjoner fra en fagperson. Dette er en av boks virkelige sterke sider. Fortellingen om omfattende og urimelig tvang og et hjelpeløst hjelpeapparat blir ikke ensidig eller unyansert, men gjenstand for refleksjon som gjør sterkt inntrykk.

Vekslingen mellom beskrivelsene sett fra Johannes ståsted under innleggelsen og refleksjonene over det som skjedde fra et «voksent» perspektiv, skaper dynamikk i fortellingen. Gjennom arbeidet med boka bearbeider hun sin historie og de alvorlige traumene hun er påført.

Språk er sentralt i boka. Rogndals språk er direkte og nøkternt når hun beskriver beltelegginger, fastholding, tvangsmedisinering og samspillet mellom jenta og helperne. Dramatikken er likevel helt tydelig, uten at det kreves verken store ord eller fagterminologi. Rogndal bruker lite fagspråk, men vier oppmerksomheten mot det som skjer, både inne i 15 år gamle

Johanne og rundt og utenfor henne. Johanne mangler et språk for det hun opplever, i likhet med mange unge i psykisk helsevern. Likevel har hun i starten en forventning om å bli forstått og få hjelp til å finne ord og kunne kommunisere. Paradokset er at hun møter et system som forventer at hun selv skal finne ordene for å få hjelp, og som har et eget språk og terminologi som kan virke upersonlig, fremmedgjørende og skremmende.

Når Johanne ikke finner ordene og ikke responderer som forventet, øker frustrasjonen og hjelpeløsheten både hos pasient og hjelper, og de havner i et samspill der atferd og reaksjon på atferd utgjør mye av «kommunikasjonen». Istedenfor å skape mening og forståelse, skapes antakelser og usikkerhet. Johanne søker mot medpasienter og lærer atferd som forsterker det destruktive spillet. Ansvar for manglende bedring, og særlig for selvskadingen, skyves i stor grad over på henne. Tvingen og overgrepene øker i omfang og hyppighet når personalet tolker atferden som «motstand», «manipulasjon» eller «oppmerksomhetssøken». Hjelpeløse helpere reagerer med det de har tilgjengelig; mer kontroll.

Rogndal beskriver godt unntakene, de som møter henne med interesse og ikke forventer at hun skal ta ansvar for samtalen. Hun beskriver relasjoner som utvikler seg i en mer likeverdig retning, der voksne viser ekte nysgjerrighet og interesse. Ikke minst legger de merke til det friske i Johanne ved siden av det syke, og de forventer ikke forklaringer eller ord når disse ikke finnes.

Hun forteller om psykiaterens trygge og vennlige blikk og langsomme kroppsspråk og miljøterapeutens optimisme, humor og aktiviteter. Til slutt møter hun en eldre psykiater som spør: *Hvordan har du det egentlig her?* Spørsmålet åpner for hennes egen fortelling.

Johanne Rogndals bok gir ikke svar på spørsmål om diagnose eller innleggesårsak, og den omtaler ikke behandlingsmetodikk eller tilnærminger. Boka er et viktig og tankevekkende vitnesbyrd om hvilket ansvar som hviler på oss som skal hjelpe andre, og som samtidig forvalter et lovverk som gjør det mulig å bruke tvang. Jeg anbefaler boka for alle som jobber i psykisk helsevern.

Trude Fixdal
trudefix@start.no

Trude Fixdal er spesialist i psykiatri og i barne- og ungdomspsykiatri og avdelingsleder ved Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP Vest) ved Diakonhjemmet sykehus.